

Csizmadia Ervin

A „szuperplatformtól” a „szuperpártig”

Egy évvel ezelőtt, amikor – az MSZP hetedik platformjaként - megalakult Gyurcsány Ferenc Demokratikus Koalíciója, [A „szuperplatform”](#) címmel elemzést írtam a Figyelőben. Annak az írásnak három fő állítása volt: 1. A kezdeményezés lényege nem a platformok számának növelése, s ez által az MSZP belülről történő megújítása, hanem az MSZP-ből való „kivezetés”; 2. A különféle, de egymáshoz értékrendileg közel álló erők egy pártszövetségben való összefogásának strukturális oka van, ahogyan strukturális oka volt annak is, amikor – az MSZP-SZDSZ tábor kétharmadának árnyékában – 1994 után a Fidesz újjászervezte önmagát; 3. A Demokratikus Koalíció Platform megjelenése nem a befejeződése, sokkal inkább kezdete az MSZP (vagy tágabban a magyar baloldal) átalakulási folyamatának; az új szerveződés voltaképpen célja az MSZP 20 éve tartó monopolhelyzetének megtörése. Ezeket a téziseket aktualizálom a mai történések fényében.

Kivezetés a platformvilágból

Igazolván a fentieket, 2011. október 22-én, egy évvel létrejötté után a Demokratikus Koalíció Platform kivált az MSZP-ből, s létrejött a Demokratikus Koalíció (mint párt). Furcsa és a lényegi mozgásokat többnyire elleplező volt ez az egy év, s nem véletlen, hogy sokan még az elmúlt hetekben és napokban is arról elmélkedtek, nem lehet-e helyreállítani mégis az MSZP megbomlott belső egységét.

Akik így vélekedtek, azok nem értették meg ennek az egész folyamatnak a lényegét. A lényeg ugyanis éppen ennek az (ál)egységnek a megtörése és szétmorzsolása volt. Ehhez a célhoz kellett először is eszközt találni, s ez lett maga a Demokratikus Koalíció Platform. A Demokratikus Koalícióra (mint platformra) azért volt szükség, mert az MSZP-n belül 1989 óta töretlenül a platformok jelentik az intézményes bázist. Ha valaki alkupozícióba akar kerülni, annak valamelyik létező platformon keresztül vezet az út; ha valaki nem csupán a

létező platformegyensúlyban akar elhelyezkedni, hanem komolyabb irányítási ambíciói vannak, annak el kell gondolkodnia egy céljainak hátteret adó új platform grüндolásáról.

Gyurcsány Ferenc 2004-es felemelkedésétől 2009-es bukásáig nélkülözte ezt az intézményes hátteret, és ebbe a hiányba (persze sok más mellett) bele is bukott. Korai szakaszában sokat beszélt az MSZP sajátos belső erőteréről, és arról, hogy aki ezen változtatni akar, annak nagyon óvatosnak kell lennie, és semmit nem szabad siettetnie. Drámai kormányzati kudarcának lényeges eleme az óvatosság a belső struktúrák felbontását illetően. Ugyanakkor 2006-os „második” őszi beszéde mintha az óvatosság felmondásáról is szólna: a „hazudtunk” kezdetű mondat többes számában benne rejlik a platformok által képviselt sajátos belső konfiguráció kritikája, hogy ti. az egymást lebénító belső csoportok lehetetlenné tesznek bármiféle hatékony kormányzati cselekvést.

Talán épp a második őszi beszédben fogant meg egy saját, egy még „bevezető”, a belső megújulást segítő platform ötlete. De – ha előbb nem - 2008-2009-ben bebizonyosodhatott Gyurcsány számára, hogy az MSZP létező belső konfigurációjában számára a befele irányuló változtatásnak hol húzódnak a határai. Ebben a konfigurációban ő csak bukott miniszterelnök lehet, mert ezt a konfigurációt modern kormányzéspolitikai értelemben nem lehet irányítani.

Szövetségi rendszer: mindenki a fedélzetre

De ez csak a történet személyes része; jeleztük, hogy van egy strukturális dimenzió is. A hazai közbeszédben gyakorta kerül elő az 1994-98 közötti kétharmados koalíciós ciklus, de kevés jelét láttuk eddig annak, hogy az elemzők az akkori és a mostani helyzetet – a pártmozgások alapján – összehasonlítsák. Márpedig a rokonság az akkori és a mai helyzet között több mint feltűnő.

1994 után a „törpe minoritássá” zsugorodó, a parlamenti küszöböt éppen hogy átvívó Fidesz egy óriási méretű kormánykoalícióval volt kénytelen szembenézni, s ez a kihívás olyan nagy volt a Fidesz számára, hogy erre – persze a későbbi siker reményében – grandiózus és szokatlan ellenválaszt kellett adnia. A bal-liberális oldal sokszor elismételt „árulás teóriája” (hogy ti. a Fidesz elárulván liberális elveit konzervatív párttá vált) nem adekvát vagy inkább a

lényegét megkerülő válasz, ugyanis nyilvánvaló: a Fidesz nem azért győzött 1998-ban, mert liberálisból konzervatív párttá vált (ennyi konzervatív szavazó termett volna hirtelen?), hanem azért, mert „egyszerű” pártból *pártszövetséggé* alakult, elindult azon az úton, amelynek eredményeképp más jobboldali formációkat magába (de megengedőbben: magához) integrált.

A helyzet a lényegét illetően most kísértetiesen hasonló. A 2010. évi választás nyomán történetesen a Fidesznek van kétharmada, régi pártok szűntek meg, s a megmaradó hagyományos baloldal szavazatszerző potenciálja is mérhetetlenül lecsökkent. Mi, ha nem ez egy strukturális kihívás? Amire az MSZP „kemény magja” egy – mondhatni ideologikus – választ adott, s ez a hagyományos baloldali, kismembvédő vonzerő fokozása. Ez a stratégia azonban olyan, mintha 1994 után a Fidesz megmaradt volna kis liberális törpepártnak. Nincs benne innovatív szervezeti kapacitás.

Gyurcsányék ezt a dilemmát nagyon régóta pontosan látják, s ezért valójában – bármily furcsa is ezt kimondani – a „Fidesz-modellt” alkalmazzák, amikor a Demokratikus Koalíció Platformból immáron Demokratikus Koalíciót csinálnak. Azaz pártszövetséget. Ezzel pedig belátják és mindenki számára világossá teszik, hogy egy kétharmados kormánykoalícióval szemben ezúttal a baloldalon kell nagyon szokatlan és újszerű megoldásokat alkalmazni, egyszerűen azért, mert különben esélytelenek lesznek a pártversenyben.

Természetesen a baloldali-liberális-konzervatív együttműködés gondolata sem új, és még csak nem is egy évvel ezelőtt hirdették meg. Gyurcsány már kormányfőként is kacérkodott azzal a gondolattal, hogy az MSZP és az SZDSZ mellé beemelje az MDF-et is. Akkor azonban még az SZDSZ-t sem sikerült benntartania a koalícióban, az MDF integrálása meg végképp nem sikerült. Most rövidesen megjelennek majd a Demokratikus Koalíció színeiben a néhai SZDSZ és a néhai MDF vezető arcai, Kuncze Gábortól, Kerék-Bárczy Szabolcson át Bokros Lajosig. S megjelenik a színen az 1990 utáni demokratikus rendszer első baloldaltól kiinduló, de a baloldalt egyéb árnyalatokkal kiegészítő szövetkezése. Ami teljesen felülírhatja a jelenleg létező pártrendszert. És persze alapjaiban változtathatja meg az anyapárt és az új párt viszonyát is.

Monopólium-döntés és az új párt karaktere

Mert nem kétséges: a mostani pártalakulás legkomolyabb következménye az MSZP baloldali monopóliumának megtörése lesz. Az elmúlt húsz év azt bizonyítja, hogy ez a monopóliumhelyzet szinte időtlennek tűnt, köszönhetően a már fentebb kifejtett platformos szerveződésnek és persze a még régebről származó hagyományoknak. Ráolvasással, moralizálással, a generációváltásban való reménykedéssel ez a helyzet nem orvosolható. A magyar baloldal eddig azért őrizte meg pozícióit, mert a saját térfelén nem volt vetélytársa, a jobboldalon helyet foglaló vetélytársak pedig egyáltalán nem ösztönözték arra, hogy megváltoztassa működésének kereteit, hiszen szinte automatikusan bízhatott a hatalomba való visszatérésben.

A Fidesz kétharmada ennek a kényelmes önszemléletnek vetett véget, de önmagában még ez sem lett volna elég, hiszen az MSZP politikusai képesek arra, hogy a közvélemény legkisebb rezdüléseiből is azt olvassák ki, hogy pártjuk túljutott a mélyponton – értsd: nem kell különösebben csipkedniük magukat versenyképességük növelése érdekében. Gyurcsány szerveződése és mai kilépése lesz azonban az a felhajtóerő, ami alapjában új helyzetet idézhet elő a megmaradó baloldal számára. Ha tehát most azt a kérdést tesszük fel, hogy *mitől* lehet generációváltás az MSZP-ben, akkor a válasz csak az lehet: *attól*, hogy mellettük egy egészen másfajta szerveződésű baloldali (baloldali?) párt jelenik meg, s ennek az újnak a létezése önmagában is feladja majd a leckét a réginek.

De persze közöttük nagyon erősek lesznek a szövetségi szálak is. Nem látni még pontosan, hogy az MSZP hogyan ékelődik be majd ebbe a Gyurcsány által elképzelt szövetségi rendszerbe; könnyen lehet, hogy integráns része lesz, ami persze az anyapártiak számára előrevetítheti azt a scenáriót, hogy Gyurcsány akár még vissza is térhet egyszer a párt élére, beolvasztván azt Demokratikus Koalíciójába.

Ezt a opciót azonban most kevésbé látjuk reálisnak. Az új párt most egészen biztosan ideológiai karakterének felrajzolásával lesz elfoglalva, s valljuk meg: helyesen is teszi, ha energiái jó részét erre fordítja. Lesz mit bepótolnia, hiszen Gyurcsány a harmadikutas blairizmus meghirdetése (tehát a 2000-es évek közepe) óta nem állt elő érdemi ideológiai platformmal. Az elmúlt egy évben sem, amikor sokkal inkább az új platform szervezeti hátterének kiépítésével volt elfoglalva. Most ez a szervezeti háló nagyjából megvan; a

Demokratikus Koalíció, nemcsak mint párt áll, de háttérében ott találhatjuk a Szabadság és Reform Intézetet, valamint a Haza és Haladás Alapítványt (hogy csak ezt a kettőt említsük név szerint). Ami ingen komoly szellemi háttér; viszont egyelőre semmit nem tudunk az új pártszövetség valódi ideológiai karakteréről. Érzésünk szerint itt még érheti meglepetés a nagyérdeműt, amely egy nagy hatású *szociálliberális* pártszövetséget vár. Egyáltalán nem zárható ki ugyanis, hogy az új szövetségben erősebb hangsúlyt kap a konzervativizmus képviselője is, így az MSZP-nek nem csupán egy baloldali, hanem akár egy mérsékelt konzervatív riválisa is lehet. Nem is beszélve a Fideszről, amelynek kérésselhetlen rendszerellenzékékként határozza meg magát az új formáció.